

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Põllumajandustoote, toidu, piiritusjoogi ja veini kaitstud päritolunimetuse, kaitstud geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotlusele esitatavad nõuded” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse¹ § 91 lõike 3, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787, milles käsitletakse piiritusjookide määratlemist, kirjeldamist, esitlemist ja märgistamist, piiritusjookide nimetuste kasutamist muude toiduainete esitlemisel ja märgistamisel, piiritusjookide geograafiliste tähiste kaitset ning põllumajandusliku päritoluga etüülalkoholi ja destillaatide kasutamist alkoholsetes jookides ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) 110/2008 (ELT L 130 17.05.2019, lk 1–54), artikli 43 lõike 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L, 2024/1143, 23.04.2024) artikli 10 lõike 5 alusel.

Määrusega tunnistatakse kehtetuks maaeluministri 11. novembri 2021. a määrus nr 52 „Põllumajandustoote, toidu, piiritusjoogi ja veini kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotlusele esitatavad nõuded“². Kuna põllumajandustoote, toidu, piiritusjoogi ja veini kaitstud päritolunimetuse, kaitstud geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsemat korda ning taotlusele esitatavaid nõudeid reguleerivad Euroopa Liidu õigusaktid on muutunud, tuleb kehtiv riigisisene taotluste menetlemise kord ajakohastada. Oluliste muudatustena saab välja tuua Euroopa Liidu õigusraamistiku ühtlustamise, geograafiliste tähiste registreerimisaja lühendamise ja kohaldamisala laiendamise.

Euroopa Liidu kvaliteedikavade eesmärk on teatud kindlate omadustega toidutoodete eristamine turul. Selliseid tooteid on võimalik registreerida geograafiliste tähistena (kaitstud päritolunimetusena või kaitstud geograafilise tähisena) või garanteeritud traditsioonilise tootena. Sellist tüüpi Euroopa Liidu kvaliteedikavade regulatsiooni puhul eristatakse kolme sektorit: veinid, piiritusjoogid ja põllumajandustooted, sealhulgas toiduained. Geograafilised tähised osutavad toodetele, millel on oma päritolukoha looduslikest ja inimteguritest tulenevad omadused, tunnused või maine. Toodete eristamiseks turul kasutatakse liidu sümboleid, mis on kehtestatud Euroopa Liidu tasandi rakendusmäärusega (EL) 2025/26³. Tegemist on kollektiivse intellektuaalomandiõigusega, mille eesmärk on tagada tootjate seas ausat konkurentsi, ennetades kaitstud nimetuse pahauskset kasutamist ning ebaausaid praktikaid. Geograafilised tähised tagavad tarbijatele toote autentsuse ja eristavad toodet turul, tagades teatud juhtudel kõrgema hinnaga müügi ja ekspordi. Geograafilisi tähiseid on rahvusvaheliselt tunnustatud

¹ [RT I, 05.02.2022, 2](#)

² [RT I, 16.11.2021, 3](#)

³ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/26, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 rakenduseeskirjad seoses geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete registreerimise, muutmise, tühistamise, kaitse, märgistamise ja neist teavitamisega ning millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2019/34 veinisektori geograafiliste tähiste osas ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärused (EL) nr 668/2014 ja (EL) 2021/1236 (ELT L 2025/26, 15.1.2025)

alates 1883. aastast⁴ ja geograafiliste tähiste kaitset puudutav regulatsioon kehtestati Euroopa Liidus (edaspidi *EL*) 1970ndatel veinide, 1989. aastal piiritusjookide ning 1992. aastal põllumajandustoodete ja toidu kohta. Praegu on *ELi* geograafiliste tähiste registris eAmbrosia (edaspidi *ELi geograafiliste tähiste register*) ligikaudu 3 500 veini, piiritusjoogi, põllumajandustootete ja toidu nimetust. Geograafilist tähist kui immateriaalset vara omavatel tootjatel on õigus tähise kaitsele ning *EL* püüab seda õigust tagada nii tõhusalt ja tulemuslikult kui võimalik.⁵

Kasutusel on kaks erinevat geograafilist tähist – kaitstud päritolunimetus (*KPN*) ja kaitstud geograafiline tähis (*KGT*). Mõiste „geograafilised tähised“ hõlmab veini, põllumajandustoodete, sealhulgas toiduainete kaitstud päritolunimetusi ja kaitstud geograafilisi tähiseid ning piiritusjookide geograafilisi tähiseid. Tuntumad geograafilise tähise nimetused on „Cognac“ (*KGT*), „Champagne“ (*KPN*) ja „Parmigiano reggiano“ (*KPN*). Eestis on kaitstud kaks geograafilist tähist: Estonian Vodka ja sõir. Nimetatud geograafilisi tähiseid kasutab umbes kümme ettevõtjat.

Garanteeritud traditsiooniline toode (*GTT*) on *ELi* kvaliteedikava, mis võimaldab kaitsta traditsioonilisi tooteid ja tootmismeetodeid, kuid nõuet toota toodet konkreetses geograafilises piirkonnas ei ole. Registreeritud garanteeritud traditsioonilise toote nimetused on küll *ELis* kaitstud, aga rahvusvaheliselt ei arvestata neid intellektuaalomandi õigustena. Tuntumad garanteeritud traditsioonilised tooted on näiteks „Karjalanpiirakka“, „Pizza Napoletana“ ja „Jamón Serrano“.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna nõunikud Helena Pärenson (625 6550 helena.parenson@agri.ee) ja Liis Raska (625 6125, liis.raska@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määrase eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Maarika Arro (625 6197, maarika.arro@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (6598 3427, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb üheksast paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada riigisisesed nõuded põllumajandustootete, toidu, piiritusjoogi ja veini geograafiliste tähiste ja põllumajandustootete ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise, taotluse menetlemise, taotlusele esitatavate nõuete, taotluse menetlusest teatamise, taotlusele vastuväite esitamise, taotluse Euroopa Komisjonile edastamise otsustamise, tootespetsifikaadi muutmise taotlemise, *ELi* liikmesriigis esitatud taotlusele ja tootespetsifikaadi muutmise taotlusele vastuväite esitamise korra kohta kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (*EL*) 2024/1143⁶, komisjoni rakendusmäärusega

⁴ [Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon](#)

⁵ Euroopa Komisjoni ettepanek [52022PC0134](#), Brüssel 31.03.2022

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (*EL*) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (*EL*) nr 1308/2013, (*EL*) 2019/787 ja (*EL*) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (*EL*) nr 1151/2012 (*ELT* L, 2024/1143, 23.04.2024)

(EL) nr 2025/26⁷, komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 2025/27⁸, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/787⁹, komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2025/29¹⁰, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1308/2013¹¹, komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2019/34¹², komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2019/33¹³ ja komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2025/28¹⁴.

2024. aastal kohaldus uus geograafilisi tähiseid reguleeriv Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143. Uue ELi määrusega ühtlustatakse õigusraamistikku ja lühendatakse geograafiliste tähiste registreerimisega ning laiendatakse oluliselt kohaldamisala. Endiselt kehtivad teatud erisused erinevates sektorites (põllumajandustooted ja toit, veinid ja piiritusjookid), samas ühtlustati kõigile sektoritele ühiseid eeskirju, eeskätt nimetuse registreerimise või tootespetsifikaadi muutmise menetlust, nimetuste kaitsmist ning kontrolli ja jõustamist. Geograafiliste tähiste registreerimisaja lühendamiseks sätestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 15 lõige 2 viie kuu pikkuse tähtaja taotluste läbivaatamiseks Euroopa Komisjoni poolt, pärast seda, kui taotleja on vajadusel esitanud Komisjonile lisateavet.

Oluline muudatus uue EL määruse puhul on see, et selle kohaldamisala laienes ja sinna kuuluvad edaspidi põllumajandustooted, sealhulgas toiduained ning kalandus- ja vesiviljelustooted, mis on loetletud nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87¹⁵ I lisa teises osas

⁷ komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 2025/26, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 rakenduseeskirjad seoses geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete registreerimise, muutmise, tühistamise, kaitse, märgistamise ja neist teavitamisega ning millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2019/34 veinisektori geograafiliste tähiste osas ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärused (EL) nr 668/2014 ja (EL) 2021/1236

⁸ komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 2025/27, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1143 geograafiliste tähiste, garanteeritud traditsiooniliste toodete ja vabatahtlike kvaliteedimõistete registreerimist ja kaitset käsitlevate eeskirjadega ning tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) nr 664/2014

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/787, milles käsitletakse piiritusjookide määratlemist, kirjeldamist, esitlemist ja märgistamist, piiritusjookide nimetuste kasutamist muude toiduainete esitlemisel ja märgistamisel, piiritusjookide geograafiliste tähiste kaitset ning põllumajandusliku päritoluga etüülalkoholi ja destillaatide kasutamist alkoholsetes jookides ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 110/2008 (ELT L 130, 17.05.2019, lk 1–54)

¹⁰ komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/29, millega tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) 2021/1235, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/787 eeskirjadega piiritusjookide geograafiliste tähiste registreerimise taotlemise, tootespetsifikaatide muutmise, registreeringu kustutamise ja registri kohta

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854)

¹² komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/34, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad veinisektori päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste nimetuste kaitsetaotluste, vastuväite esitamise menetluse, tootespetsifikaadi muudatuste, kaitstud nimetuste registri, kaitse tühistamise ja sümbolite kasutamise kohta ning millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses asjakohase kontrollisüsteemiga (ELT L 9, 11.01.2019, lk 46–76)

¹³ komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/33, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 veinisektori kaitstud päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste nimetuste kaitsetaotluste, vastuväite esitamise menetluse, kasutuspiirangute, tootespetsifikaatide muutmise, tühistamise ning märgistamise ja esitusviisi osas (ELT 9, 11.01.2019, lk 2–45)

¹⁴ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/28, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2019/33, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 veinisektori kaitstud päritolunimetuse, geograafiliste nimetuste ja traditsiooniliste nimetuste kaitse taotluste, vastuväidete esitamise menetluse, kasutuse piirangute, tootespetsifikaatide muutmise, tühistamise ning märgistamise ja esitusviisi osas

¹⁵ Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta (EÜT L 256, 7.9.1987, lk 1)

esitatud kombineeritud nomenklatuuri 1–23. peatükis. Tootekategooria esitatakse tootespetsifikaadis vastavalt kombineeritud nomenklatuurile kahe-, nelja-, kuue- või, kui liikmesriik nii otsustab, kaheksanumbriliselt. Kui geograafiline tähis hõlmab rohkem kui ühe kategooria tooteid, tuleb igat kannet täpsustada. Näiteks juhul, kui nimetust kasutatakse nii mineraalvee puhul, kui ka toote puhul, milles mineraalvesi on segatud puuvilja- ja marjamahlaga. Nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa teises osas esitatud kombineeritud nomenklatuuri 1.–23. peatükis esitatud loetelu kohaselt hõlmab rubriik CN 2201 *vett, k.a looduslik ja tehisklik mineraalvesi ja gaseeritud vesi, suhkru- või muu magusainelisandita ja maitse- ja lõhnaaineteta; jää ja lumi* ja rubriik hõlmab CN 2202 *vett, k.a mineraalvesi ja gaseeritud vesi, suhkru- või muu magusainelisandiga või maitse- ja lõhnaainetega, ja muud mittealkohoolsed joogid, v.a rubriigi 2009 puuvilja-, pähkli- ja juurviljamahlad.*

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143 kasutatakse nii sõnastust „põllumajandustoode“ kui ka „põllumajandustoode, sealhulgas toiduaine“. Kui tavapäraselt viidatakse terminiga „põllumajandustoode“ ELi toimimise lepingu I lisas loetletud toodetele, siis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143 kasutatava mõiste „põllumajandustoode“ tähendus erineb sellest ja sisaldab ka ELi toimimise lepingu I lisast välja jäävaid tooteid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 5 lõike 1 punkt c sätestab geograafiliste tähiste kohaldamisala põllumajandustoodete puhul. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 II jaotise kohaldamisel hõlmab mõiste „põllumajandustooded“ neid põllumajandustooteid, sealhulgas toiduaineid ning kalandus- ja vesiviljelustooteid, mis on loetletud nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa teises osas esitatud kombineeritud nomenklatuuri 1.–23. peatükis, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 I lisas esitatud kombineeritud nomenklatuuri rubriikide alla kuuluvaid põllumajandustooteid, välja arvatud vein ja piiritusjoogid.

Garanteeritud traditsiooniliste toodete kohaldamisala puhul sätestab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikkel 51 seda, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 III jaotist kohaldatakse põllumajandustoodete, sealhulgas toiduainete suhtes. III jaotise kohaldamisel tähendab mõiste „põllumajandustooded“, sealhulgas toiduained, ELi toimimise lepingu I lisas loetletud inimtoiduks ette nähtud põllumajandustooteid ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 II lisas loetletud toiduaineid ja põllumajandustooteid. III jaotist ei kohaldata piiritusjookide suhtes ega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 VII lisa II osas määratletud viinamarjasaaduste (välja arvatud veiniäädikas) suhtes.

Uues ELi määruses olevate volituste põhjal on koostatud uued rakendus- ja delegeeritud määrused, mis avaldati Euroopa Liidu Teatajas 15. jaanuaril 2025. aastal:

- Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/26, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 rakenduseeskirjad seoses geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete registreerimise, muutmise, tühistamise, kaitse, märgistamise ja neist teavitamisega ning millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2019/34 veinisektori geograafiliste tähiste osas ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärused (EL) nr 668/2014 ja (EL) 2021/1236;
- Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/27, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1143 geograafiliste tähiste, garanteeritud traditsiooniliste toodete ja vabatahtlike kvaliteedimõistete registreerimist ja kaitset käsitlevate eeskirjadega ning tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) nr 664/2014;
- Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/28, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2019/33, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 veinisektori kaitstud päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste

- nimetuste kaitse taotluste, vastuväidete esitamise menetluse, kasutuse piirangute, tootespetsifikaatide muutmise, tühistamise ning märgistamise ja esitlusviisi osas; ning
- Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/29, millega tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) 2021/1235, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/787 eeskirjadega piiritusjookide geograafiliste tähiste registreerimise taotlemise, tootespetsifikaatide muutmise, registreeringu kustutamise ja registri kohta.

Kõiki kolme sektorit hõlmavat delegeeritud määrust on vaja, et täiendada alusmäärust. Lisaks on vaja piiritusjookide ja veinide delegeeritud määrused viia vastavusse uute reeglitega. Veini puudutavad täiendavad reeglid jäävad ühise turukorralduse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusesse (EL) nr 1308/2013 ja komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2019/33 sätestatakse täiendavad nõuded geograafilise tähisega veinidele. Rakendusmääruses on kehtestatud uued Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 ELi geograafiliste tähiste rakenduseeskirjad. Kuna Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143 näeb ette rakendusaktide volituste kustutamist veini ja piiritusjookide puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) 2019/787 ja (EL) nr 1308/2013, siis on uute reeglite rakenduseeskirjad ühes uues rakendusmääruses. Ainsaks erandiks on veini kontrollide puudutavad rakenduseeskirjad, mis jäävad komisjoni rakendusmäärusesse (EL) 2019/34.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse taotluse esitamine.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt esitab ELis põllumajandustoote või toidu kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või piiritusjooži geograafilise tähise või veini kaitstud päritolunimetuse või geograafilise tähise nimetuse registreerimiseks taotluse määruse (EL) nr 2024/1143, artikli 9 lõikes 1 sätestatud nõuete kohane taotlev tootjarühm. Taotlev tootjarühm on mis tahes õiguslikus vormis ühendus, kuhu kuuluvad sama toote tootjad, mille nimetus on registreerimiseks esitatud. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2024/1143 artikli 32 lõikele 1, peab taotlev tootjarühm hiljemalt asjaomase geograafilise tähise registreerimise kuupäeval vastama järgmistele kriteeriumidele:

- a) see täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 2024/1143 tulenevaid ülesandeid, sealhulgas vähemalt ühte määruse (EL) 2024/1143 artikli 32 lõikes 4 nimetatud ülesannet (näiteks töötada välja tootespetsifikaat, taotleda registreerimist, muudatust ja tühistamist ning arendada tegevusi, sealhulgas toetada oma liikmeid omakontrolli süsteemidega, et kontrollida ja tagada toote vastavust asjaomasele tootespetsifikaadile);
- b) see luuakse vabatahtlikult tootjate algatusel ja selle moodustavad tootjad, ning
- c) selle liikmed korraldavad seda demokraatlikult, nad juhivad ja kontrollivad seda.

Geograafilise tähisega toote tootjal on õigus tootjarühmaga ühineda. Liikmesriigid võivad piirata tootjarühma liikmelisust teatavatele tootjate kategooriatele, võttes arvesse asjaomase tootjarühmaga hõlmatud toote olemust. Toote olemus sõltub näiteks sellest, kas tegemist on töödeldud tootega. Kui geograafilise tähisega toote puhul on tegemist õunaga, on selle tootmisetappidega seotud vaid õunakasvatajad. Kui aga tegemist on juustuga, on erinevate tootmisetappidega seotud tootjate kategooriaid rohkem ja sellisel juhul võib liikmesriik näiteks otsustada piirata tootjarühma liikmelisust ainult juustu valmistavatele töötlejatele.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2024/1143 artikli 32 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid ka otsustada, et ettevõtjad ning geograafilise tähisega toodete tarneahela ühe etapiga seotud majandustegevuse esindajad ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 157 osutatud tootmisharudevahelised organisatsioonid võivad olla tootjarühma liikmed, kui neil on tootjarühmaga hõlmatud toodete vastu erihuvi. Need liikmed ei tohi aga juhtida tootjarühma. Näitena võib tuua geograafilise tähise sellisele töödeldud tootele nagu leib. Leiva puhul võib lisaks leivatootjatele olla tootjarühmas osalemisest

huvitatud ka tarneahela ühe etapiga seotud majandustegevuse esindajad ning nendeks võivad olla näiteks jahu- ja teraviljatootjad.

Põhjendatud juhul võib taotlejaks olla ka üksiktootja. Üksiktootjat võib käsitleda taotleva tootjarühmana, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) kõnealune tootja on ainus tootja, kes soovib esitada geograafilise tähise registreerimise taotluse;
- b) asjaomane geograafiline piirkond on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 49 lõike 1 punktis f, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 94 lõike 1 punktis i ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 artikli 22 lõike 1 punktis f osutatud seose, mitte omandi piiride alusel, ning
- c) asjaomase geograafilise piirkonna omadused erinevad märkimisväärselt naaberpiirkondade omadustest või toote omadused erinevad naaberpiirkondades toodetavate toodete omadustest või piiritusjookide geograafiliste tähiste puhul on piiritusjookil konkreetne kvaliteet, maine või muu omadus, mis on selgelt seostatav selle geograafilise päritoluga.

Erandina võib piiritusjooki geograafilise tähise puhul käsitada taotleva tootjarühmana liikmesriigi määratud asutust, kui asjaomastel tootjatel ei ole nende arvust, geograafilisest asukohast või organisatsioonilistest omadustest tulenevalt võimalik rühma moodustada.

Põllumajandustoote või toidu kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või piiritusjooki geograafilise tähise või veini kaitstud päritolunimetuse või geograafilise tähise nimetuse registreerimiseks esitatakse taotleva tootjarühma andmed, pädeva asutuse andmed, tootespetsifikaat ja koonddokument. Tootespetsifikaat sisaldab näiteks teavet toote nimetuse, omaduste, tootmismeetodi ja geograafilise päritolu kohta. Koonddokument on kokkuvõtte tootespetsifikaadist ja kõik selles esitatud andmed peavad vastama tootespetsifikaadile. Tootespetsifikaadi võib esitada vabas vormis, kuid see peab sisaldama nõutud infot. Koonddokumendi võib esitada, kasutades komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 I lisas sätestatud vorme. I lisas on eraldi vorm iga põllumajandussektori (põllumajandustooted, veinid või piiritusjookid) kohta. Garanteeritud traditsiooniliste toodete puhul võib kasutada komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 X lisas olevat vormi.

Põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise puhul on tootespetsifikaadi ja koonddokumendi nõuded sätestatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 49 lõigetes 1 ja 2 ning artikli 50 lõikes 1.

Kuna geograafiliste tähiste reformi käigus säilitati tootespetsifikaadi ja koonddokumendi nõuetes sektorite spetsiifika, kehtivad piiritusjookide geograafiliste tähiste puhul endiselt neid dokumente puudutavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/787 kehtestatud sätted. Piiritusjookide geograafiliste tähiste puhul on näiteks oluline tootespetsifikaadis välja tuua piiritusjookikategooria või sõna „piiritusjook“, kui piiritusjook ei vasta piiritusjookide Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 I lisas sätestatud piiritusjookikategooriate nõuetele.

Veinisektori geograafiliste tähiste spetsiifika säilitati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1308/2013 alusel veini päritolunimetuste ja geograafiliste tähiste puhul. Veini päritolunimetuste ja geograafiliste tähiste puhul on oluline, et tootespetsifikaadis oleks välja toodud veini või veinide kirjeldus ja andmed veiniviinamarjasordi või -sortide kohta, millest vein või veinid on saadud.

Lisaks esitatakse ministeeriumile geograafilise piirkonna kaart. Asjakohasel juhul esitatakse selgitav teave mistahes piirangute kohta, mida soovitakse kehtestada geograafilise tähise kasutamisele või kaitsele, ning mistahes üleminekumeetmete kohta, mida taotlev tootjarühm soovib välja pakkuda. Vajaduse korral esitatakse dokumendid, mis näitavad seost geograafilise

piirkonna või geograafilise päritoluga. Tegemist võib olla näiteks teadusuuringute või ajalooviidetega.

Eelnõu § 2 lõike 2 kohaselt esitab ELis põllumajandustoote või toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimiseks taotluse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2024/1143 artikli 56 lõikes 1 sätestatud nõuete kohane taotlev tootjarühm. Taotlev tootjarühm on sama toote, mille nimetus on registreerimiseks esitatud, tootjate ühendus olenemata oma õiguslikust vormist, või üksiktootja, kui asjaomane isik on ainus tootja, kes soovib taotlust esitada. Tootjarühm moodustatakse tootjate algatusel vastavalt asjaomase toote või asjaomaste toodete laadile. Näiteks sibula geograafilise tähise nimetuse registreerimise korral kuuluvad tootjarühma peamiselt sibulakasvatavad. Kui aga tegemist on töödeldud tootega, nagu näiteks viin, kuuluvad tootjarühma peamiselt viinatootjad, aga huvi võib olla ka tooraine tootjatel (näiteks teraviljatootjad). Tootjarühm tegutseb läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil. Selle liikmed korraldavad seda demokraatlikult, nad juhivad ja kontrollivad seda.

Liikmesriigid võivad otsustada, et ettevõtjad, garanteeritud traditsioonilise tootena tähistatud toodete tarneahela ühe etapiga seotud majandustegevuse esindajad ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 157 osutatud tootmisharudevahelised organisatsioonid võivad olla tootjarühma liikmed, kui neil on tootjarühmaga hõlmatud toodete vastu erihuvi (näiteks nad toodavad seda toodet). Need liikmed ei tohi juhtida tootjarühma.

Põllumajandustoote või toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse taotluses esitatakse taotleva tootjarühma andmed ja tootespetsifikaat, mis sisaldab näiteks teavet garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse, omaduste, tootmismeetodi ning traditsioonilise iseloomu kohta. Vajadusel esitatakse dokumendid, mis tõendavad toote traditsioonilist iseloomu. Tegemist võib olla näiteks teadusuuringute või ajalooviidetega.

Eelnõu § 2 lõike 3 kohaselt koostab ministeerium põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja kaitstud geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse, veini kaitstud päritolunimetuse ja kaitstud geograafilise tähise nimetuse ning piiritusjoogi geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotlemiseks lõike 1 punktis 1 ja lõike 2 punktis 1 nimetatud avalduse vormi ja avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse taotluse kontrollimine. Taotluse saamisel kontrollib ministeerium taotluse ja koos sellega esitatavate dokumentide olemasolu ning nende nõuetekohasust, samuti kontrollib ministeerium taotleja nõuetekohasust.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse menetlusest teatamine.

Eelnõu § 4 lõike 1 kohaselt teavitab ministeerium nõuetekohase geograafilise tähise, päritolunimetuse ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse menetlusse võtmisest kirjalikult nii taotlejat kui ka muud isikut, kelle õigusi või kohustusi § 2 lõigetes 1 ja 2 nimetatud nimetuse registreerimine võib puudutada. Muuks isikuks, kelle õigusi või kohustusi nimetuse registreerimine võib puudutada, loetakse näiteks registreeritava nimetusega toote tootjat.

Eelnõu § 4 lõike 2 kohaselt avaldab ministeerium oma veebilehel nõuetekohase põllumajandustoote või toidu kaitstud päritolunimetuse või geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse puhul § 2 lõike 1 punktis 2 nimetatud koonddokumendi ja spetsifikaadi. Piiritusjoogi geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse puhul avaldab ministeerium § 2 lõike 1 punktis 3 nimetatud koonddokumendi ja spetsifikaadi. Veini kaitstud päritolunimetuse või geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse puhul avaldab ministeerium oma veebilehel § 2 lõike 1 punktis 4 nimetatud koonddokumendi ja spetsifikaadi.

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt avaldab ministeerium oma veebilehel nõuetekohase garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse puhul § 2 lõike 2 punktis 2 nimetatud tootespetsifikaadi.

Eelnõu § 4 lõike 4 kohaselt võimaldab ministeerium soovijal taotlusega tutvuda ning avaldab vastuväite esitamise korda puudutava teabe. Taotlus avaldatakse ministeeriumi veebilehel ning on seal avalikult kättesaadav kolme kuu jooksul.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse taotlusele vastuväite esitamine.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt võib õigustatud huvi omav isik esitada põhjendatud vastuväite avaldatud dokumentide kohta kolme kuu jooksul arvates asjakohaste dokumentide avaldamisest ministeeriumi veebilehel. Ministeerium võib pärast nimetatud tähtaega esitatud vastuväite jätta läbi vaatamata.

Õigustatud huvi omab näiteks füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb mingi tootmisetapiga, mis on hõlmatud tootespetsifikaadiga.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt esitatakse vastuväide kirjalikult koos vastuväite aluseks olevaid asjaolusid tõendavate dokumentidega. Asjaolusid tõendavad dokumendid võivad näiteks sisaldada infot toote tootmise kohta, mille nimetus on registreerimiseks esitatud.

Eelnõu § 5 lõige 3 sätestab nõuded, millele vastuvõetav vastuväide peab vastama. Ministeerium kontrollib vastuväite nõuetekohasust samade sätete kohaselt nagu Euroopa Komisjon seda ELi tasandil esitatavate vastuväidete puhul teeb. Ministeerium kontrollib põllumajandustootete ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse puhul vastuväidet vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 19 lõikes 1 sätestatud nõuetele. Vastuväite esitaja peab tõendama, et:

a) kavandatav geograafiline tähis ei vasta geograafilise tähise määratlusele või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 II osa II jaotise I peatüki 2. jaos (veini geograafiliste tähiste spetsiifilised nõuded, sh tootespetsifikaadi ja koonddokumendi nõuded) või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 artikli 3 lõikes 4 ja III peatükis (piiritusjookide geograafiliste tähiste nõuded, sh tootespetsifikaadi ja koonddokumendi nõuded) osutatud nõuetele;

b) kavandatava geograafilise tähise registreerimist takistaks üks või mitu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 28, 29, 30 või artikli 48 lõikes 1 osutatud asjaolu (nimetuse puhul on tegemist üldmõistega, see on homonüümne registreeritud geograafilise tähisega, selle registreerimine võiks olemasoleva kaubamärgi tuntust ja mainet ning selle kasutusaega arvesse võttes tarbijat eksitada või see on vastuolus taimesoridime või loomatõu nimega), või

c) kavandatava geograafilise tähise registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust, kaubamärki või tooteid, mida on õiguspäraselt turustatud vähemalt viis aastat enne käesoleva määruse § 4 lõikes 2 ette nähtud teabe avaldamise kuupäeva. Näitena võib tuua selle, kui vastava nimetusega toodet on varem toodetud väljaspool tootespetsifikaadis sätestatud geograafilist piirkonda ja sellega seoses on heas usus registreeritud ka kaubamärke. Näiteks 23. oktoobril 2019 avaldatud nimetuse „Havarti“ (KGT) registreerimiseks koostatud rakendusmääruse (EL) 2019/1751¹⁶ preambula punktides 19 ja 20 kirjeldatakse Hispaania ja Saksamaa põhjendusi vastuväidetele, kus tuuakse välja, et Hispaanias algas juustu „Havarti“ tootmine 2010. aastal ja Saksamaal oli selle nimetusega toodet registreerimise hetkeks

¹⁶ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/1751, millega kantakse nimetus „Havarti“ (KGT) kaitstud päritolunimetuste ja kaitstud geograafiliste tähiste registrisse (ELT L 269, 23. oktoober 2019, lk 1–4)

väidetavalt toodetud üle 20 aasta. Euroopa Komisjon otsustas selle juhtumi puhul võimaldada Hispaania ja Saksamaa ettevõtjatele viieaastase üleminekuperioodi.

Ministeerium kontrollib põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse puhul vastuväite vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 62 lõikes 1 sätestatule. Vastuväite esitaja peab tõendama, et kavandatav garanteeritud traditsiooniline toode ei vasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 III jaotise 2. peatüki sätetele või nimetuse registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt kontrollib ministeerium vastuväite nõuetekohasust lõikes 3 sätestatu alusel.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt teavitab ministeerium põhjendatud vastuväite puhul taotlejat ja vastuväite esitajat, paludes neil saavutada kokkulepe. Kokkuleppe saavutamisest või mittesaavutamisest tuleb ministeeriumit kirjalikult teavitada ühe kuu jooksul arvates sellest hetkest, kui ministeerium teavitab taotlejat ja vastuväite esitajat, et taotlusele esitatud vastuväide on nõuetekohane.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse taotluse edastamise otsustamine.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt teeb ministeerium taotluse edastamise või edastamata jätmise otsuse viie kuu jooksul arvates nõuetekohase taotluse saamisest, juhul kui taotlusele ei esitata vastuväidet ja puudub ka vajadus kutsuda kokku nõuandva õigusega komisjon. Taotluse edastamise otsuse tegemise korral edastab ministeerium taotluse viivitamata Euroopa Komisjonile.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt teeb ministeerium taotluse Euroopa Komisjonile edastamise otsuse nõuandva komisjoni arvamuse põhjal, juhul kui taotluse ja vastuväite esitaja kokkuleppele ei jõua ning on vajalik kutsuda kokku nõuandev komisjon ja korraldada täiendav ärakuulamine. Nõuandva õigusega komisjoni võib kokku kutsuda ka mõne muu keerulise või tundliku teema korral, isegi siis, kui vastuväiteid ei esitata. Kui komisjon teeb ministrile ettepaneku taotlust mitte edastada, siis sellega loetakse menetlus lõppenuks. Komisjon teeb ministrile põhjendatud ettepaneku. See tähendab seda, et on põhjendatud, millistel objektiivsetel kaalutlustel nõuandva komisjoni ettepanek põhineb.

Minister võib vajaduse korral tulenevalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 46 lõikest 6 moodustada taotluse ja tootespetsifikaadi ning esitatud ettepanekute, vastuväidete ja arvamuste läbivaatamiseks nõuandva õigusega komisjoni. Komisjon kutsutakse kindlasti kokku põhjendatud vastuväite korral. Taotlusega seotud keerulise ja tundliku teema puhul võib tekkida vajadus kokku kutsuda nõuandev komisjon ka juhul, kui vastuväited puuduvad. Komisjoni võib vajaduse korral kutsuda kokku ka muul juhul, olenevalt temast ja selle olulisusest.

Komisjoni töös osalemise ettepanek tehakse näiteks järgnevas lõigus nimetatud asjakohastele valitsusasutustele ning ettevõtlusorganisatsioonidele ja erialaliitudele.

Komisjon moodustatakse eesmärgiga kaasata taotluse menetlusse erinevaid osapooli, kelle huve registreerimistaotlus võib puudutada ning kelle pädevus on vajalik taotluse korrektsuse ja sellega kaasnevate mõjude hindamiseks, nagu näiteks Justiits- ja Digiministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Patendiamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ning Eesti Kaupmeeste Liit. Justiits- ja Digiministeerium vastutab intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse vallas kaubamärkide, patentide, kasulike mudelite ja tööstusdisainilahenduste õigusloome koordineerimise eest. Lisaks on Justiits- ja Digiministeeriumi roll selles valdkonnas ka

õigusloomealastes töö- ja ekspertgruppides, sh EL nõukogu töögrupi ning Maailma Intellektuaalomandi Organisatsiooni (WIPO) organite ja komiteede töös osalemine ning EL valdkondlike algatuste menetlemises osalemine. Tööstusomandi valdkond, mille eest Justiits- ja Digiministerium vastutab, hõlmab ka geograafilisi tähiseid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi põhiülesannete hulka kuulub kaubandus, sealhulgas väliskaubandus, turism, kaupade ja teenuste vaba liikumine, tarbijakaitse ja turujärelevalve. Patendiameti tegevuse eesmärgiks on riigi majanduspoliitika elluviimine tööstusomandi õiguskaitse valdkonnas ning muu hulgas riigisiseste geograafilise tähise registreerimise taotluste vastu võtmine. Kuigi ELis kaitstavate põllumajandustoodete, toiduainete ja alkoholsete jookide geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste registreerimise toiminguid teeb Regionaal- ja Põllumajandusministerium, on siiski oluline komisjoni kaasata ka Patendiamet kui olulist ekspertiisi omav asutus nimetatud valdkonnas. Kuna üks geograafilise tähise registreerimisest keeldumise alus võib olla ka varasem kaubamärk (nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikkel 30 sätestab, et nimetust ei registreerita geograafilise tähisena, kui geograafilise tähisena esitatud nimetuse registreerimine võiks kaubamärgi tuntust ja mainet ning selle kasutusaega arvesse võttes tarbijat toote tegeliku olemuse suhtes eksitada.), siis saab Patendiamet oma kogemusega kaubamärkide menetluse vallas komisjoni töösse panustada. Seega osaleks Patendiamet nõuandva komisjoni tegevuses teemade puhul, millega neil on oma töös kogemust, nt geograafilise tähise ja kaubamärgi vastuolude hindamine, ning annab teavet riigisisese geograafilise tähise taotluse vorminõuete ja registrisse kantavate andmete osas. Kuna Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti üheks ülesandeks on kontrollida tarbijale pakutava kauba ja teenuse nõuetekohasust, võib kaasata komisjoni liikmena eksperdi nimetatud ametist. Nimetatud asutused on ka igapäevatöös ministeriumi olulised partnerid. Laiapõhjalise kaasatuse huvides võib olla vajalik nimetada komisjoni ka esindajad Eesti Toiduainetööstuse Liidust, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojast ning Eesti Kaupmeeste Liidust. Lisaks eespool nimetatud asutustele ning liitudele, võib komisjoni töösse kaasata ka Põllumajandus- ja Toiduameti ning Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse kui pädeva asutuse ning volitatud labori esindajad. Põllumajandus- ja Toiduameti pädevuses on muu hulgas alkoholiregistri pidamine ning hilisem geograafilise tähise järelevalve. Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse ekspertiis on eelkõige oluline toote füüsikalise-keemiliste ning organoleptiliste omaduste korrektseks hindamiseks, mille puhul taotlus on esitatud. Tegemist ei ole lõpliku loeteluga ja komisjoni koosseis otsustatakse iga kord vastavalt vastuväite iseloomule. Vajadusel võib veel täiendavaid eksperte kaasata.

Nõuandva õigusega komisjoni ettepanekule järgneb täiendav ärakuulamine haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 1 kohaselt enne haldusakti andmist. Ministerium teeb eelpool nimetatud ettepaneku teatavaks taotlejale ja muudele menetlusosalistele ning võimaldab neil esitada selle kohta arvamuse.

Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt tehakse lõigetes 1 ja 2 nimetatud otsus taotlejale ja muudele menetlusosalistele teatavaks kümne tööpäeva jooksul otsuse tegemisest arvates.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt edastab ministerium taotluse Euroopa Komisjonile kahe kuu jooksul lõikes 2 nimetatud otsuse tegemisest arvates. Euroopa Komisjonile edastamise otsust saab kohtus vaidlustada, mistõttu tuleb enne selle edastamist ära oodata kaebuse esitamise tähtaja (30 päeva + kättetoimetamise aeg) möödumine. Sellepärast on nimetatud kahe kuuline tähtaeg vajalik.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse juba registreeritud geograafilise tähise tootespetsifikaadi muutmise taotluse menetlemine. Muutmise vajadus võib tuleneda näiteks tehnoloogia arengust ja innovatsioonist. Oluline on siinkohal vajaduse põhjendamine. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 24 lõike 1 kohaselt võib tootespetsifikaadi muudatuse heakskiitmist taotleda registreeritud geograafilise tähisega tootenimetuse tootjarühm.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 24 lõike 2 kohaselt liigitatakse tootespetsifikaadi muudatused liidu muudatusteks ja standardmuudatusteks. Liidu muudatus on näiteks muudatus nimetuses või selle kasutuses, muudatus seoses geograafilise piirkonnaga või muudatus, mis seab lisapiiranguid toote turustamisele. Registreeritud geograafilise tähise tootespetsifikaadi mis tahes muudatus, mis ei vasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 24 lõike 3 kohasele liidu muudatuse määratlusele, käsitatakse standardmuudatusena.

Muudatuste menetlemine põllumajandustoodete ja toidu tootespetsifikaadi muutmise puhul on ühtlustatud piiritusjoogi ja veini nimetuste tootespetsifikaadi muutmise taotlemisega – standardmuudatuste kohta teeb otsuse liikmesriik ja liidu muudatuste puhul teeb seda Euroopa Komisjon. Standardmuudatusena käsitatav ajutine muudatus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 24 lõike 5 kohaselt tootespetsifikaadi ajutine muutmine, mis tuleneb kohustuslike sanitaar- või fütosanitaarmedetmete kehtestamisest avaliku sektori asutuse poolt, või ajutine muudatus, mis on vajalik loodusõnnetuste või ebasoodsate ilmastikutingimuste või erakorralistest asjaoludest, sealhulgas geopoliitilistest sündmustest tingitud oluliste turuhäirete tõttu, mis mõjutavad tooraine tarnimist, tingimusel et pädevad asutused on loodusõnnetust, ebasoodsaid ilmastikutingimusi või olulisi turuhäireid ametlikult välja kuulutanud.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse tootespetsifikaadi muutmise taotluse esitamine põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse puhul. Liidu muudatused peab heaks kiitma Euroopa Komisjon ja nende heakskiitmismenetlus toimub §-des 2–6 sätestatud korras. Standardmuudatused kiidab heaks liikmesriik. Nõuetekohase taotluse puhul otsustab ministeerium kolme kuu jooksul taotluse kättesaamisest arvates, kas kiita muudatus heaks või jätta taotlus rahuldamata. Liikmesriigis hakkab standardmuudatus kehtima pärast selle avaldamist. Liikmesriik peab standardmuudatused komisjonile teatama mitte hiljem kui üks kuu pärast riigisisest heakskiitmise otsuse avaldamise kuupäeva. Liidu muudatuste puhul teeb otsuse Euroopa Komisjon. Standard- ja liidu muudatuste esitamise nõuded on EL-i tasandil täiendavalt reguleeritud rakendusmäärusega (EL) 2025/26 ning delegeeritud määrustega (EL) 2025/27 ja (EL) 2025/28.

Liidu muudatuse puhul võib 2025. aastast alates esitada komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 IV lisas oleva vormi kohase tootespetsifikaadi muutmise taotluse ja standardmuudatuse puhul võib kasutada sama määruse V lisas olevat vormi. Ajutise muudatuse puhul võib kasutada komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 VI lisas olevat vormi.

Eelnõu § 7 lõikes 2 sätestatakse tootespetsifikaadi muutmise taotluse esitamine põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse puhul.

Kuna põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse puhul puudub seos konkreetse liikmesriigi geograafilise piirkonnaga, saab nende puhul esitada vaid liidu muudatusi, mille kiidab heaks Euroopa Komisjon. Alates 2025. aastast kohalduvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 alusel koostatud rakendus- ja delegeeritud määrused ning võib kasutada komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 XIII lisas olevat vormi.

Eelnõu § 7 lõike 3 kohaselt menetletakse tootespetsifikaadi muutmise taotlusi, mis liigitatakse põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse puhul liidu muudatusteks, §-des 2–6 sätestatud korras.

Eelnõu § 7 lõike 4 kohaselt kontrollib ministeerium standardmuudatusi hõlmava põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi

geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse tootespetsifikaadi muutmise taotluse vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1143 ja selle alusel vastu võetud sätetele. Nõuetekohase taotluse puhul otsustab ministeerium muudatuse heakskiitmise või taotluse rahuldamata jätmise kolme kuu jooksul arvates nõuetekohase taotluse kättesaamisest. Muutmisotsuse avaldab ministeerium oma veebilehel. Muutmisotsus sisaldab uut konsolideeritud koonddokumenti, kui see on asjakohane ja uut konsolideeritud tootespetsifikaati.

Eelnõu § 7 lõike 5 kohaselt teatab ministeerium põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse tootespetsifikaadi standardmuudatusest Euroopa Komisjonile. Liikmesriigis hakkab standardmuudatus kehtima pärast selle avaldamist. Liikmesriik peab standardmuudatused komisjonile teatama mitte hiljem kui üks kuu pärast riikliku heakskiitmise otsuse avaldamise kuupäeva. Teatamine tähendab, et Euroopa Komisjonile saadetakse avaldatud otsus, liikmesriigi kinnitus, et standardmuudatuse heakskiitmine ja sellest teatamine vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 tingimustele, vajaduse korral koonddokumendi konsolideeritud versioon ja elektrooniline viide muudetud konsolideeritud tootespetsifikaadile.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlusele ja tootespetsifikaadi muutmise taotlusele vastuväite esitamine liidu tasandi vastuväite esitamise menetluses. Liidu tasandi vastuväite esitamise menetluses saab vastuväiteid esitada teisest liikmesriigist või kolmandast riigist esitatud taotlusele. Kuna geograafilisi tähiseid arvestatakse rahvusvaheliselt intellektuaalomandi õigustena, on kolmandatel riikidel võimalik oma nimetustele Euroopa Liidus kaitset taotleda, kas otse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 alusel, Lissaboni lepingu Genfi akti alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1753¹⁷ kohaselt või kui kaubanduslääbirääkimistel lisatakse nimetused rahvusvahelistele lepingutele. Käesoleva määruse § 8 reguleerib ainult vastuväidete esitamist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 alusel, kuna Genfi akti alusel on sätestatud eraldi kord, mille alusel on pädev asutus Euroopa Komisjon ja nimetuste lisamine rahvusvahelistele lepingutele ning neid reguleerivad sätted otsustatakse Euroopa Liidu ja kolmanda riigi vahelistel läbirääkimistel.

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt saab teisest liikmesriigist või kolmandast riigist esitatud põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse ja spetsifikaadi muutmise taotluse puhul esitada vastuväite juhul, kui esinevad (EL) 2024/1143 artikli 19 lõikes 1 sätestatud vastuväite esitamise alused. See tähendab, et vastuväite esitaja peab tõendama, et

a) kavandatav geograafiline tähis ei vasta geograafilise tähise määratlusele või määruses (EL) 2024/1143, määruse (EL) nr 1308/2013 II osa II jaotise I peatüki 2. jaos või määruse (EL) 2019/787 artikli 3 lõikes 4 ja III peatükis osutatud nõuetele;

b) kavandatava geograafilise tähise registreerimist takistaks üks või mitu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 28, 29, 30 või artikli 48 lõikes 1 osutatud asjaolu, või

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/1753, liidu tegevuse kohta pärast liidu ühinemist päritolunimetusi ja geograafilisi tähiseid käsitleva Lissaboni kokkuleppe Genfi redaktsiooniga (ELT L 271, 24.10.2019, lk 1–11)

c) kavandatava geograafilise tähise registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust, kaubamärki või tooteid, mida on õiguspäraselt turustatud vähemalt viis aastat enne artikli 15 lõikega 4 ette nähtud teabe avaldamise kuupäeva.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 17 lõike 2 kohaselt võib õigustatud huvi omav füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on muus liikmesriigis kui see liikmesriik, kus esitati liidu tasandi registreerimistaotlus, esitada vastuväite sellele liikmesriigile, kus on tema elu- või asukoht, tähtaja jooksul, mis võimaldab nimetatud liikmesriigil kõnealuse vastuväite läbi vaadata ja otsustada, kas edastada see Euroopa Komisjonile. Liikmesriigid võivad täpsustada kõnealuse tähtaja oma riigisiseses õiguses. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 17 lõikele 1, võib liikmesriigi asutus esitada komisjonile vastuväite kolme kuu jooksul, pärast koonddokumendi ja tootespetsifikaadi avaldamisviite Euroopa Liidu Teatajas avaldamise kuupäeva. Pooleteise kuu pikkune tähtaeg vastuväite esitamiseks ministriumile on sätestatud, et oleks piisavalt aega vastuväidet menetleda. Sellise tähtaja puhul jääb mõlemale poolele, nii vastuväite esitajale kui ka ministriumile, võrdselt aega.

Alates 2025. aastast kohalduvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 alusel koostatud rakendus- ja delegeeritud määrused.

Eelnõu § 8 lõike 2 kohaselt saab teisest liikmesriigist või kolmandast riigist esitatud põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse ja spetsifikaadi muutmise taotluse puhul esitada vastuväite pooleteise kuu jooksul arvates nimetatud taotluse Euroopa Liidu Teatajas avaldamisest. Vastuväide esitatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/26 II lisas sätestatud vormi kohaselt.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 61 lõike 2 kohaselt võib õigustatud huvi omav füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on muus liikmesriigis kui see liikmesriik, kus esitati liidu tasandi registreerimistaotlus, esitada vastuväite sellele liikmesriigile, kus on tema elu- või asukoht, tähtaja jooksul, mis võimaldab nimetatud liikmesriigil kõnealuse vastuväite läbi vaadata ja otsustada, kas edastada see komisjonile. Liikmesriigid võivad täpsustada kõnealuse tähtaja oma riigisiseses õiguses. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 61 lõikele 1, võib liikmesriigi asutus esitada komisjonile vastuväite kolme kuu jooksul, pärast tootespetsifikaadi avaldamisviite Euroopa Liidu Teatajas avaldamise kuupäeva. Pooleteise kuu pikkune tähtaeg vastuväite esitamiseks ministriumile on sätestatud, et oleks piisavalt aega vastuväidet menetleda. Sellise tähtaja puhul jääb mõlemale poolele, nii vastuväite esitajale kui ka ministriumile, võrdselt aega.

Eelnõu § 8 lõike 3 sätestab tingimused vastuväite esitamiseks teises Euroopa Liidu liikmesriigis või kolmandas riigis esitatud põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse ja tootespetsifikaadi muutmise taotluse kohta.

Vastuväite võib esitada, kui esinevad määruse (EL) 2024/1143 artikli 62 lõikes 1 sätestatud vastuväite esitamise alused ehk kui vastuväite esitaja tõendab, et:

a) kavandatav garanteeritud traditsiooniline toode ei vasta määruse (EL) 2024/1143 vastava peatüki sätetele või

b) nimetuse registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust.

Vastuväite esitamine toimub määruse (EL) 2024/1143 artikli 61 lõigetes 2 ja 3 sätestatud menetluse kohaselt. See tähendab, et õigustatud huvi omav füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on muus liikmesriigis kui see liikmesriik, kus esitati liidu tasandi registreerimistaotlus, võib esitada vastuväite sellele liikmesriigile, kus on tema elu- või asukoht, tähtaja jooksul, mis võimaldab nimetatud liikmesriigil kõnealuse vastuväite läbi vaadata ja otsustada, kas edastada see kooskõlas lõikega 1 komisjonile. Vastuväide peab sisaldama

avaldust, et ollakse garanteeritud traditsioonilise toote registreerimise vastu; vastasel juhul loetakse vastuväide tühiseks.

Eelnõu § 8 lõige 4 sätestab tähtaja lõikes 3 nimetatud taotlusele vastuväite esitamiseks. Ministeeriumile tuleb vastuväide esitada hiljemalt pooleteise kuu jooksul alates Euroopa Liidu Teatajas vastava taotluse avaldamisest.

Eelnõu § 8 lõige 5 sätestab ministeeriumi ülesandeid vastuväite laekumisel. Kui esitatakse lõikes 3 nimetatud muutmise taotlusele vastuväide, siis esmalt kontrollib ministeerium, kas esitatud vastuväide vastab nõuetele; kui vastuväide osutub nõuetekohaseks, edastab ministeerium vastuväite viivitamata Euroopa Komisjonile.

Põllumajandustoote ja toidu kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise ja piiritusjoogi geograafilise tähise ja veini kaitstud päritolunimetuse ja geograafilise tähise nimetuse registreerimise taotluse ja spetsifikaadi muutmise taotluse vastuväite korral kontrollib ministeerium eelkõige vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 17 lõikele 3 ja artikli 19 lõikele 1. Vastuväide peab sisaldama avaldust, et ollakse geograafilise tähise registreerimise vastu. Sellist avaldust mittesisaldav vastuväide on tühine. Lisaks on vastuväide lubatav üksnes siis, kui vastuväite esitaja tõendab, et:

a) kavandatav geograafiline tähis ei vasta geograafilise tähise määratlusele või kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 II osa II jaotise I peatüki 2. jaos või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 artikli 3 lõikes 4 ja III peatükis osutatud nõuetele;

b) kavandatava geograafilise tähise registreerimist takistaks üks või mitu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 28, 29, 30 või artikli 48 lõikes 1 osutatud asjaolu, või

c) kavandatava geograafilise tähise registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust, kaubamärki või tooteid, mida on õiguspäraselt turustatud vähemalt viis aastat enne Euroopa Liidu Teatajas avaldamise kuupäeva.

Põllumajandustoote ja toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotluse ja spetsifikaadi muutmise taotluse vastuväite korral kontrollib ministeerium eelkõige vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 61 lõikele 3 ja artikli 62 lõikele 1. Vastuväites tuleb teha avaldus, et ollakse garanteeritud traditsioonilise toote registreerimise vastu. Sellist avaldust mittesisaldav vastuväide on tühine. Vastuväide on lubatav üksnes siis, kui vastuväite esitaja tõendab, et:

a) kavandatav garanteeritud traditsiooniline toode ei vasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 III jaotise 2. peatüki sätetele või

b) nimetuse registreerimine kahjustaks täielikult või osaliselt samasugust nimetust.

Eelnõu § 9 kohaselt tunnistatakse kehtetuks Maaeluministri 11. novembri 2021. a määrus nr 52 „Põllumajandustoote, toidu, piiritusjoogi ja veini kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotlusele esitatavad nõuded“.

Määrus kehtestati 2021. aastal ning koostati enne, kui jõustus põllumajandustoodete, toidu, piiritusjoogi ja veini kaitstud päritolunimetuse, kaitstud geograafilise tähise ja garanteeritud traditsioonilise toote nimetusi reguleeriv Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143. Samuti on määrus nr 52 vastu võetud praeguseks juba kehtetu Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on aluseks võetud:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L, 2024/1143, 23.04.2024);
 - Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/26, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 rakenduseeskirjad seoses geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete registreerimise, muutmise, tühistamise, kaitse, märgistamise ja neist teavitamisega ning millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2019/34 veinisektori geograafiliste tähiste osas ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärused (EL) nr 668/2014 ja (EL) 2021/1236;
 - Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/27, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1143 geograafiliste tähiste, garanteeritud traditsiooniliste toodete ja vabatahtlike kvaliteedimõistete registreerimist ja kaitset käsitlevate eeskirjadega ning tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) nr 664/2014;
 - Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/28, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2019/33, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 veinisektori kaitstud päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste nimetuste kaitse taotluste, vastuväidete esitamise menetluse, kasutuse piirangute, tootespetsifikaatide muutmise, tühistamise ning märgistamise ja esitlusviisi osas; ning
 - Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2025/29, millega tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) 2021/1235, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/787 eeskirjadega piiritusjookide geograafiliste tähiste registreerimise taotlemise, tootespetsifikaatide muutmise, registreeringu kustutamise ja registri kohta.
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/787, 17. aprill 2019, milles käsitletakse piiritusjookide määratlemist, kirjeldamist, esitlemist ja märgistamist, piiritusjookide nimetuste kasutamist muude toiduainete esitlemisel ja märgistamisel, piiritusjookide geograafiliste tähiste kaitset ning põllumajandusliku päritoluga etüülalkoholi ja destillaatide kasutamist alkoholsetes jookides ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 110/2008 (ELT L 130, 17.05.2019, lk 1–54);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/33, 17. oktoober 2018, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 veinisektori kaitstud päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste nimetuste kaitsetaotluste, vastuväite esitamise menetluse, kasutuspiirangute, tootespetsifikaatide muutmise, tühistamise ning märgistamise ja esitlusviisi osas (ELT 9, 11.01.2019, lk 2–45);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/34, 17. oktoober 2018, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad veinisektori päritolunimetuste, geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste nimetuste kaitsetaotluste, vastuväite esitamise menetluse, tootespetsifikaadi muudatuste, kaitstud nimetuste registri, kaitse tühistamise ja sümbolite kasutamise kohta ning millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses asjakohase kontrollisüsteemiga (ELT L 9, 11.01.2019, lk 46–76);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/891, millega muudetakse komisjoni delegeeritud määrust (EL) nr 664/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1151/2012 seoses kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste toodete liidu sümbolite kehtestamisega ning seoses teatavate

päritolueeskirjade, teatavate menetluseeskirjade ning teatavate täiendavate üleminekueeskirjadega (ELT 155, 08.06.2022, lk 3–7);
– komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/892, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 668/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012 (põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta) rakenduseeskirjad (ELT 155, 08.06.2022, lk 8–23).

4. Määruse mõjud

Euroopa Liidu tasandi kvaliteedikavad on kaitstud päritolunimetus (KPN), kaitstud geograafiline tähis (KGT) ning garanteeritud traditsiooniline toode (GTT). Lisaks on Euroopa Liidus mahekvaliteedikava, mida käesolev määrus ei hõlma.

Määrusega kehtestatakse põllumajandustoote, toidu, piiritusjooגי ja veini geograafilise tähise ja põllumajandustoote ning toidu garanteeritud traditsioonilise toote nimetuse registreerimise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord. Uus terviktekst on vajalik, sest EL tasandil on kohaldunud uus määrus, mis ühtlustab nõuded kolmes sektoris – põllumajandustooted ja toit, piiritusjoogid, veinid.

Geograafiliste tähistega kehtestatakse intellektuaalomandi õigused konkreetsete toodete puhul, mille omadused on konkreetset seotud tootmispiirkonnaga.

Määruse rakendamisega kaasneb mõningane positiivne regionaalne mõju, sealhulgas mõju maa- ja rannapiirkondadele, kuna geograafilised tähised osutavad toodetele, millel on oma päritolukoha looduslikest ja inimteguritest tulenevad omadused, tunnused või maine. Geograafilisi tähiseid ja garanteeritud traditsioonilisi tooteid peetakse maapiirkondades asuvate ettevõtjate jaoks suureks eeliseks ja piirkondliku identiteedi edendamise oluliseks vahendiks. 2025. a jaanuarikuu seisuga on geograafilise tähisena kaitstud „Estonian Vodka“ ja „sõir“, mida toodavad kokku umbes kümme ettevõtet¹⁸.

Kuna tegemist on paikkonnale omaste toodete kaitse ja traditsioonide järjepidevusele kaasa aitava meetmega, võib eeldada kaasnevat kultuurilist positiivset mõju tänu kultuuripärandi säilimisele. Samuti on võimalik positiivne mõju geograafilise tähisega kaitstud toodetega seotud ettevõtjatele, kuna tähise olemasolu annab tarbijale garantii märgistatud toote kvaliteetsuse kohta ning pakub võimalust siduda toote turundamine päritolust tuleneva unikaalsuse aspektiga.

Võimalik on rakendamisega kaasnev teatav positiivne keskkonnamõju, kuna uus Euroopa Liidu geograafiliste tähistega alusmäärus soosib kestlike tavade tunnustamist ning näeb ette võimaluse tootjatele väärtustada oma keskkonnavalast, majanduslikku või sotsiaalset kestlikkust, lisades vastava märke tootespetsifikaati. Tootjad võivad vabatahtlikkuse alusel koostada ka kestlikkuse aruande, mille avaldab Euroopa Komisjon.

Määrusel ei ole otsest ega olulist sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju. Määrusega ei kaasne otsest ega olulist mõju riigi julgeolekule, välissuhetele ega elu- ja looduskeskkonnale.

Muudatused ELi õigusaktis ei too kaasa muudatusi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi töös taotluste menetlemisel.

¹⁸ <https://agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/pollumajandus-ja-toiduturg/kvaliteedimargid-ja-toidumargised>

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamise ei kaasne lisakulutusi ega -tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine ja huvirühmade kaasamine

Eelnõu esitati õigusaktide eelnõude elektroonilises koostööstamise infosüsteemis EIS koostööstamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Justiits- ja Digiministeeriumile. Lisaks saadeti eelnõu arvamuse andmiseks Põllumajandus- ja Toiduametile, Patendiametile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskusele, Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eestimaa Talupidajate Keskliidule, Eesti Kaupmeeste Liidule ning Põllumajandus- ja Toiduameti kehtestatud heakskiidetud tootjate nimekirjas olevatele geograafilise tähisega toodete tootjatele.

Parandusettepanekuid eelnõusse ei esitatud.

Laekunud tagasiside koos vastustega on toodud seletuskirja lisa.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler